

14. Bagu, B. Milleniumi emlékhelyeink nyomában / Balázs Bagu // Pánsíp. – 1996. – № 3. – O. 25-27.
15. Bagu, B. „Nem jöttek vagyunk Európának ezen a táján” : Ötven éve a katedrán : [interjú / lejegyezte M. Barát] / Balázs Bagu // Kárpáti Igaz Szó. – 2002. – dec. 24. – O. 11. : fotó.
16. Bagu, B. Vágyott emberhez méltó kor után... : (Simon Menyhért költő születésének 100. évfordulójára) : [tanulmány] / Balázs Bagu // Kárpáti Igaz Szó. – 1997. – ápr. 10. – O. 9.

17. Bagu Balázs : [rövid életrajzi információ] // Kárpátalja magyar személyi és intézmény-adattára. – Ungvár-Bp. : Intermix Kiadó, 1993. – O. 11-12. – (Kárpátaljai Magyar Könyvek 29.)
18. Barát, M. Bátyúi jeles napok és szokások : (olvasólámpa) : [Bagu Balázs új könyvéről] / Mihály Barát // Kárpáti Igaz Szó. – 2006. – júl. 8. – O. 14.
19. Barát, M. Hosszú lábú gólya... : (Bagu Balázs gyermekjáték gyűjteményéről) / Mihály Barát // Kárpáti Igaz Szó. – 2008. – máj. 3. – O. 14. : fotó.
20. Elhunyt Bagu Balázs Tanár Úr // Kárpátalja. – 2011. – júl. 15. – O. 4. : fotó.
21. In memoriam Bagu Balázs // Kárpáti Igaz Szó. – 2011. – júl. 12. – O. 7. : fotó.
22. Sütő, K. Régi szüretke emlékére : [beszélgetés / lejegyezte B. Bagu] / Kálmán Sütő // Kárpáti Igaz Szó. – 1990. – nov. 3. – O. 4.

ГРУДЕНЬ

ТОВАРИСТВО ЗАКАРПАТСЬКИХ СТУДЕНТІВ „ДОБРЯНСЬКИЙ” В БРАТИСЛАВІ

до 80-річчя заснування (1932–1943, 1945–1949)

Наприкінці 1920-х початку 1930-х рр. Братислава стала другим (після Праги) університетським центром, де навчалося багато студентів із Закарпаття (Підкарпатської Русі) та Пряшівщини. Паралельно із навчанням закарпатські студенти проводили активну громадську діяльність. В цей період в Братиславі активно діяли чотири товариства, які займалися культурно-освітньою роботою та вирішенням соціальних проблем закарпатського студентства. Одним із найчисленніших та найбільш діяльних серед них було товариство „Добрянський” (офіційна назва: „Общество карпато-руських студентів „Добрянський” в Братиславі”).

Установчі збори товариства відбулися 8 грудня 1932 р., а свою назву воно отримало на честь одного із найвидатніший політичних діячів Закарпаття ХІХ ст. Адольфа Івановича Добрянського. Засновники товариства оголосили себе послідовниками ідей закарпатських будителів (А. Добрянського, О. Духновича, Ю. Ставровського-Попрадова та ін.) і висловили бажання „развивать культурно-просветительную деятельность в главном городе Словакии соизмеримо... скудным материальным средствам”. Новостворена організація ставила за мету об’єднання студентської молоді з Підкарпатської Русі та Пряшівщини, яка навчалася у високих школах Братислави, захист її соціальних та культурних інтересів, вирішення матеріальних проблем малозабезпечених студентів, репрезентації інтересів закарпатського студентства перед широкими колами словацької громадськості. Основним ініціатором створення організації був асистент медичного факультету Братиславського університету, виходець із Закарпаття Адальберт Кутка, який свого часу (1920-ті рр.) був активістом громадських організацій закарпатських студентів в Празі.

У заснуванні товариства „Добрянський” взяли участь усього 8 студентів-закарпатців, тому його реальна діяльність почалася лише з кінця 1932–33 навчального року, коли кількість членів збільшилася до 17 чоловік. Першим головою товариства став студент медичного факультету Братиславського університету ім. Я. А. Коменського Діонісій Ройкович – згодом відомий науковець та громадсько-політичний діяч Пряшівщини. У 1934–35 та 1935–36 н. р. товариство очолював студент юридичного факультету Хома Чекан – згодом відомий публіцист і політичний діяч Закарпаття. У 1936–37 навчальному році головою був студент-медик Роман Ройкович, а у 1937–38 навчальному році студент цього ж факультету Василь (Ладислав) Дубай – згодом відомий мікробіолог та культурно-освітній діяч Пряшівщини. У 1930-х рр. кількість членів товариства „Добрянський” помітно зростала з кожним навчальним роком. Так, у 1933–34 навчальному році його членами були 26 студентів, у 1934–35 н.р. – 31 студент, у 1935–36 н. р. – 38 студентів, у 1936–1937 н. р. – 49 студентів.

У 1933 р. товариство „Добрянський” стало колективним членом верховного органу закарпатських студентів в ЧСР – „Центрального Союза Подкарпаторусских Студентов” (ЦСПС), а його

представники брали помітну участь у роботі цієї структури: Хома Чекан був головою культурної комісії (1933–34 навчальний рік) та першим заступником голови (1937–38 навчальний рік), а Василь Дубай – головою ЦСПС (1938–39 навчальний рік).

Товариство „Добрянський” діяло певний час і після розпаду Чехословацької Республіки. Його діяльність офіційно була заборонена у 1943 р. В період 1940–1942 рр. головою товариства була студентка філософського факультету Братиславського університету Олена Рудловчак – згодом відома вчена-літературознавець. В названий період члени товариства здійснювали помітну видавничу діяльність. Так, у 1940–1941 рр. вони „самвидавом” випускали часопис „Студенческий журнал”, а у 1943 р. – офіційно зареєстрований двомісячник „Яр” (редактор Михайло Зарічняк). Навколо останнього, окрім студентів, згуртувалося чимало відомих українських і російських вчених-емігрантів: А. Ісаченко, В. Погорелов, М. Лосський та ін. Кілька поетичних творів на сторінках журналу опублікував Іван Мацинський – згодом відомий український письменник Пряшівщини. Було видано усього три номери часопису, після чого (у зв’язку із публікацією кількох творів антифашистського змісту) його видання було заборонено.

Після Другої світової війни у 1945 р. за ініціативою групи студентів із Пряшівщини, які навчалися в Братиславському університеті, діяльність товариства „Добрянський” була відновлена (офіційна назва цього періоду – „Общество русских и украинских студентов „Добрянский” в Братиславе”). На чолі товариства в ці роки перебували: у 1945–1947 рр. – Андрій Єдинак, у 1947–1948 рр. – Костянтин Барна, у 1948–1949 рр. – Омелян Ставровський. В названий період товариство „Добрянський” діяло як колективний член „Союзу Молоді Карпат”. Остаточоно воно припинило своє існування в 1949 р. (після приходу до влади в ЧСР комуністів), коли злилося із „Чехословацькою спілкою молоді”.

КОСТЯНТИН КУЦОВ

Джерельні приписи:

1. Деятельность О.К.Ст. „Добрянский” в Братиславе // Неділя. – 1936. – № 19. – С. 3.
2. „Добрянський” : [т-во] // Красзнавчий словник русинів-українців: Пряшівщина / упоряд. Ф. Ковач. – Пряшів : Союз русинів-українців Словац. Республіки, 1999. – С. 115.

3. Демко, М. Як живуть наші студенти в Празі : [в т. ч. про т-во „Добрянський”] / Михайл Демко // Земледельський календар на рік 1935 / ред. М. Демко. – Ужгород : Книгопечатня Ю. Фелдешія, 1934. – С. 77-81.
4. Ричалка, М. Матеріали до Словника культури українців Чехословаччини : [в т. ч. про Общество карпаторусських студентів „Добрянський”] / Михайло Ричалка // Дукля. – 1987. – № 2. – С. 76-78.
5. Штинк, І. Русини в Братиславі / Іван Штинк // Земледельський календар на рік 1938 / сост. М. Демко. – Ужгород : Книгопечатня Ю. Фелдешія, 1937. – С. 62-64.
6. Поп, І. „Добрянський”. Общество карпаторусських студентів / Іван Поп // Поп, І. Енциклопедія Подкарпатської Русі / Іван Поп ; Карпаторусс. Етнолог. Исследователь. Центр США. – Ужгород : Изд-во В. Падяка, 2001. – С. 158-159.
7. Поп, І. „Добрянський”. Общество карпаторусських студентів / Іван Поп // Поп, І. Енциклопедія Подкарпатської Русі / Іван Поп ; Карпаторусс. Етнолог. Исследователь. Центр США. – Ужгород : ПП „Повч Р. М.”, 2006. – С. 173.
8. Магочій, П. Р. Товариство карпаторусських студентів «Добрянський» / Павло Роберт Магочій // Енциклопедія історії і культури карпатських русинів / уклад. : П. Р. Магочій, І. Поп ; заг. ред. П. Р. Магочія ; пер. з англ. мови Н. Кушко ; ред. укр. видання В. Падяк. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2010. – С. 737.
9. Magocsi, P. R. Dobrians'kyi Carpatho-Russian Student Society / Obshchestvo karpatorusskikh studentov „Dobrianskii” / Paul Robert Magocsi // Encyclopedia of rusyn history and culture / editors : P. R. Magocsi and I. Pop. – Toronto-Buffalo-London : University of Toronto press, 2002. – P. 89.